Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. SZPUNAR
fremsat den 2. maj 2018 [1]

Sag C-214/17

Alexander Mölk
mod
Valentinie Mölk

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Oberster Gerichtshof (Østrig))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde i civile sager – Haagerprotokollen om, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt – underholdsbidrag – situation, hvor den bidragsberettigede og den bidragspligtige har deres sædvanlige opholdssted i forskellige medlemsstater – den bidragspligtiges begæring om en nedsættelse af bidragets størrelse – fastlæggelse af den lov, der finder anvendelse«

I. Indledning

1. Den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse er den anden anmodning, hvori Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) anmoder Domstolen om at fortolke Haagerprotokollen af 2007 [2].

2. Denne gang rejser den forelæggende ret et spørgsmål om fortolkningen af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007. Denne bestemmelse fastsætter, at hvis den bidragsberettigede har indbragt en sag om underholdspligt for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, finder domstolslandets lov anvendelse (lex fori).

3. Den forelæggende ret ønsker oplyst, om lex fori også finder anvendelse i sager anlagt af den bidragspligtige. Den forelæggende rets tvivl, som den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse udspringer af, er opstået i en sag indbragt for myndigheden i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, hvorunder den bidragspligtige har indgivet en begæring om nedsættelse af underholdsbidraget, som tidligere er blevet fastsat i henhold til loven i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, i en sag anlagt af den bidragsberettigede.

1 – Originalsprog: polsk.

2 – Indholdet af protokollen er knyttet som bilag til Rådets afgørelse 2009/941/EF af 30.11.2009 om Det Europæiske Fællesskabs indgåelse af Haagerprotokollen af 23.11.2007 om, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt (EUT 2009, L 331, s. 17, herefter »Haagerprotokollen af 2007«). Den første anmodning om præjudiciel afgørelse vedrørte anvendelsen af artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007 i sager, hvor den bidragsberettigede indgav en begæring om underholdsbidrag med tilbagevirkende kraft for en periode forud for indledningen af de pågældende sager. Den pågældende anmodning om præjudiciel afgørelse verserer for Domstolen. Jeg har den 30.1.2018 fremsat forslag til afgørelse i den pågældende sag. Jf. mit forslag til afgørelse KP (C-83/17, EU:C:2018:46). I modsætning til situationen i den foreliggende præjudicielle sag vedrørte KP-sagen en situation, hvor der skete ændring af det sædvanlige opholdssted for en af parterne i sagen om underholdspligt i den periode, der er relevant for retsafgørelsen om underholdspligt.

II. Retsgrundlag

A. EU-retten

1. Haagerprotokollen af 2007

4. Artikel 3, stk. 1, artikel 4, stk. 1, litra a), og artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 har følgende ordlyd:

»*Artikel 3*

Generel lovvalgsregel

1. Underholdspligt er undergivet loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, medmindre denne protokol indeholder andre bestemmelser.

[…]

Artikel 4

Særlige regler til fordel for visse bidragsberettigede

1. Følgende bestemmelser finder anvendelse på underholdspligt:

a) som forældre har over for deres børn

[…]

3. Uanset artikel 3 finder domstolslandets lov anvendelse, hvis den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Hvis den bistandsberettigede i medfør af denne lov ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige, finder loven i den stat, på hvis område den bistandsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, dog anvendelse.

[…]«.

5. Artikel 7, stk. 1, i Haagerprotokollen af 2007 med overskriften »Udpegelse af den lov, der skal anvendes med henblik på en bestemt sag« har følgende ordlyd:

»Uanset bestemmelserne i artikel 3-6 [i Haagerprotokollen af 2007] kan den bistandsberettigede og den bistandspligtige alene med henblik på en bestemt sag i en given stat udtrykkeligt udpege denne stats lov som den lov, der skal finde anvendelse på underholdspligten.«

6. Det følger endvidere af artikel 8, stk. 1, litra b), i Haagerprotokollen af 2007 med overskriften »Udpegelse af den lov, der skal anvendes«, at uanset artiklerne 3 og 6 i denne protokol kan den bistandsberettigede og den bistandspligtige til enhver tid udpege loven i den stat, på hvis område en af parterne har sit sædvanlige opholdssted på tidspunktet for udpegelsen, som den lov, der skal finde anvendelse på en underholdspligt.

2. Forordning nr. 4/2009

7. Reglerne om international jurisdiktion i sager vedrørende underholdspligt findes i kapitel II (»Kompetence«) i forordning nr. 4/2009 [3]. Heriblandt har forordningens artikel 3, som har overskriften »Generelle bestemmelser«, en fremtrædende rolle og bestemmer:

»De myndigheder, der er kompetente med hensyn til underholdspligt i medlemsstaterne, er:

a) retten på det sted, hvor sagsøgte har sin sædvanlige bopæl, eller

b) retten på det sted, hvor den bidragsberettigede har sin sædvanlige bopæl, eller

[…]«

8. Artikel 5 i forordning nr. 4/2009, der har overskriften »Kompetence baseret på sagsøgtes fremmøde«, lyder således:

»For så vidt en ret i en medlemsstat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne forordning, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse, såfremt sagsøgte giver møde for at bestride rettens kompetence.«

III. De faktiske omstændigheder i tvisten i hovedsagen

9. Alexander Mölk, der er den bidragspligtige i forhold til den underholdspligt, som hovedsagen vedrører, er far til den bidragsberettigede, Valentina Mölk. I flere år har den bidragspligtige, Alexander Mölk, haft sit sædvanlige opholdssted i Østrig, mens den bidragsberettigede, Valentina Mölk, har haft sit sædvanlige opholdssted i Italien.

10. I henhold til afgørelse afsagt af Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck, Østrig) den 10. oktober 2014 har den bidragspligtige pligt til at betale den bidragsberettigede et underholdsbidrag på 650 EUR om måneden. Afgørelsen om underholdsbidrag blev vedtaget på grundlag af østrigsk ret. Den sag, der gav anledning til afsigelse af afgørelsen af 10. oktober 2014, var blevet indbragt af den bidragsberettigede.

11. I 2015 indbragte den bidragspligtige en sag for Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck) med påstand om nedsættelse af underholdsbidraget fra 650 EUR til 490 EUR med virkning fra den 1. februar 2015 [4]. Til støtte for sin påstand gjorde den bidragspligtige gældende, at hans nettoindtægt var blevet reduceret som følge af, at en årlig bonus var bortfaldet. Den bidragsberettigede nedlagde påstand om, at begæringen om nedsættelse ikke blev taget til følge.

3 – Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18.12.2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt (EUT 2009, L 7, s. 1, berigtiget i EUT 2011, L 131, s. 26).

4 – I sin anmodning om præjudiciel afgørelse har den forelæggende ret anvendt formuleringer, som indikerer, at såvel påstande om tildeling af underholdsbidrag til den bidragsberettigede og begæringer om nedsættelse af underholdsbidraget kaldes »ansøgning«. Følgelig bør parterne i en sag, der er indledt som følge af en sådan ansøgning, benævnes »ansøger« og »procesdeltager«. Jeg antager, at dette skyldes arten af sådanne sager i henhold til østrigske procedureregler, som derved undgår at behandle sager vedrørende betaling af underholdsbidrag som retssager, under hvilke de proceduremæssige roller »ansøger« og »procesdeltager« ville svare til de proceduremæssig roller »sagsøger« og »sagsøgt«. I den polske udgave af Haagerprotokollen af 2007 henviser artikel 4, stk. 3, eksempelvis ikke til, at den bidragsberettigede har »zgłoszenia wniosku« (indsendt ansøgningen), men »wytoczenia powództwa« (indbragt sagen). Derimod anvender visse andre sprogversioner en mere generel ordlyd, som ikke løser problemet. F.eks. er den franske udgave formuleret således: »le créancier a saisi l'autorité compétente«, den engelske udgave således: »the creditor has seized the competent authority«, og den tyske udgave således: »die berechtigte Person die zuständige Behörde […] angerufen«. I forordning nr. 4/2009, som det andet spørgsmål vedrører, har EU-lovgiver imidlertid anvendt begreberne »powoda« (sagsøger) og »pozwany« (sagsøgt) i stedet for »wnioskodawca« (ansøger) og »uczestnik« (procesdeltager). I dette forslag til afgørelse vil jeg benytte begreberne fra forordning nr. 4/2009 (»sagsøger« og »sagsøgt«), hvis det er nødvendigt for fastlæggelsen af sagens parters forskellige proceduremæssige roller.

12. Ved afgørelse af 11. december 2015 fra Bezirksgericht Innsbruck (distriktsdomstolen i Innsbruck) blev der ikke givet medhold i påstanden om nedsættelse af underholdsbidraget. Ifølge denne ret skal den bidragspligtiges begæring behandles efter italiensk ret, eftersom den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted i Italien.

13. Sagsøgeren iværksatte appel til prøvelse af afgørelsen af 11. december 2015 ved Landesgericht Innsbruck (den regionale domstol i Innsbruck, Østrig). Appeldomstolen stadfæstede ved afgørelse af 9. marts 2016 afgørelsen afsagt af retten i første instans.

14. I modsætning til retten i første instans fandt appeldomstolen imidlertid, at det var østrigsk ret, der skulle anvendes ved vurderingen af begæringen om nedsættelse af underholdsbidraget. I afgørelsen af 10. oktober 2014 var der truffet afgørelse om underholdsbidraget i henhold til østrigsk ret. I henhold til artikel 3, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007 (»Hvis den bidragsberettigede skifter sædvanligt opholdssted, finder loven i den nye opholdsstat anvendelse fra det øjeblik, hvor skiftet finder sted«) kan der kun ske en ændring af den lov, der finder anvendelse, hvis der er sket en ændring i de faktiske forhold, der ligger til grund for udpegelsen af den lov, der finder anvendelse på underholdspligten, i henhold til de lovvalgsregler, der er fastsat i denne protokol. Da der ikke har været nogen ændring af det sædvanlige opholdssted for nogen af parterne i sagen om underholdspligt, efter afgørelsen af 10. oktober 2014, var appelretten af den opfattelse, at der ikke kan ske nogen ændring af den lov, der finder anvendelse på denne forpligtelse. Retten var af den opfattelse, at en anden tilgang – hvorefter der skulle kunne ske en ændring af den lov, der skal finde anvendelse, på trods af, at der ikke er sket nogen ændring i de faktiske forhold – ville kunne føre til en situation, hvor der ville kunne anlægges sager med konkurrerende krav om henholdsvis forhøjelse og nedsættelse af underholdsbidraget på grundlag af forskellige love.

15. Den bidragspligtige har iværksat appel til prøvelse af afgørelsen af 9. marts 2016 ved den forelæggende ret. Den bidragsberettigede (nu sagsøgeren) er af den opfattelse, at det er italiensk ret, der skal finde anvendelse på vurderingen af underholdspligten. En korrekt anvendelse af denne lovgivning bør endvidere føre til, at der gives medhold i begæringen om nedsættelse af underholdsbidraget.

IV. De præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

16. Under disse omstændigheder har Oberster Gerichtshof (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 4, stk. 3, sammenholdt med artikel 3 i Haagerprotokollen af 2007 […], fortolkes således, at en anmodning fra en bidragspligtig om nedsættelse af et retskraftigt fastsat underholdsbidrag som følge af ændrede indtægtsforhold ligeledes er undergivet loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, såfremt det underholdsbidrag, der hidtil har skullet betales, i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 […] efter dennes anmodning var blevet fastsat af retten i overensstemmelse med loven i den stat, hvor den bidragspligtige uændret har sit sædvanlige opholdssted?

Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende:

2) Skal artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 […] fortolkes således, at den bidragsberettigede ligeledes har »indbragt sagen« for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, når den berettigede giver møde under en sag, som den bidragspligtige har indbragt for denne myndighed, i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i artikel 5 i [forordning nr. 4/2009], ved at fremsætte indsigelse under sagen?«

17. Anmodningen om præjudiciel afgørelse blev registreret ved Domstolens Justitskontor den 25. april 2017.

18. Alexander Mölk, den portugisiske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg.

V. Bedømmelse

A. Det første spørgsmål

19. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om den omstændighed i sig selv, at den bidragsberettigede anmodede om underholdsbidrag ved myndighederne i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, og at den pågældende myndighed traf en afgørelse i henhold til den lov, der var gældende i denne stat (artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007), betyder, at denne stats lov også finder anvendelse i sager iværksat efterfølgende af den bidragspligtige med henblik på at ændre underholdsbidragets størrelse. Som det fremgår af ordlyden af spørgsmålet og de faktiske omstændigheder, som der er redegjort for i anmodningen om præjudiciel afgørelse, er der tale om en situation, hvor der ikke er sket nogen ændring af den bidragspligtiges sædvanlige opholdssted. Endvidere fremgår det af ordlyden af anmodningen om præjudiciel afgørelse, at der heller ikke er sket nogen ændring i den bidragsberettigedes sædvanlige opholdssted.

20. I anmodningen om præjudiciel afgørelse har den forelæggende ret anført, at der findes to forskellige opfattelser af dette problem.

21. Ifølge den første opfattelse finder artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 kun anvendelse på retssager anlagt af den bidragsberettigede. I denne forbindelse har den forelæggende ret navnlig henvist til en rapport af Andrea Bonomi[5]. I denne rapports punkt 67 anføres, at anvendelse af domstolslandets lov i en sag er berettiget, hvis den bidragsberettigede indgiver en anmodning om underholdsbidrag til myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Det ville imidlertid være for vidtgående at anvende domstolslandets lov (loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted), hvis en sag er anlagt af den bidragspligtige.

22. Den forelæggende ret har forklaret, at dette synspunkt har sine tilhængere i den juridiske litteratur. Det anføres, at den lov, der finder anvendelse på underholdspligten i sager indledt af den bidragspligtige, er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted (artikel 3, stk. 1, i Haagerprotokollen af 2007).

23. I henhold til den anden opfattelse antages det, at den lov, som den oprindelige afgørelse vedrørende betaling af underholdsbidrag er truffet på grundlag af i sager anlagt af den bidragsberettigede, også bør anvendes i efterfølgende sager anlagt af den bidragspligtige. I modsat fald ville den bidragspligtige efter en relativt kort periode kunne indlede yderligere sager, som ikke skulle afgøres efter loven i den stat, hvori den tidligere tildeling af underholdsbidraget til den bidragsberettigede havde fundet sted. Dette ville føre til begrænsninger i den bidragsberettigedes ret til at vælge loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted som den lov, der finder anvendelse på underholdspligten.

5 – Andrea Bonomis forklarende rapport om Haagerprotokollen af 2007, *Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye (2007)*, findes endvidere i elektronisk udgave: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3. Det er ganske vist korrekt, at forklarende rapporter til de instrumenter, der blev udviklet inden for rammerne af Haagerkonferencen om International Privatret, ikke er bindende. De giver imidlertid nyttige retningslinjer for fortolkningen af bestemmelserne heri. Formålet med disse rapporter er at give en forklaring på, hvordan de delegationer, der deltog i udarbejdelsen af de enkelte retsakter inden for rammerne af Haagerkonferencen om International Privatret, ønskede, at de skulle forstås (jf. https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/publications2/explanatory-reports).

1. Parternes argumenter

24. Alexander Mölk er af den opfattelse, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 alene fastsætter, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt, i forbindelse med sager, der indbringes af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Bestemmelsen er imidlertid ikke relevant i sager iværksat på initiativ af den bidragspligtige.

25. Dette er ligeledes Kommissionens holdning, idet den har påpeget, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 udgør en foranstaltning, der har karakter af en undtagelse, og derfor skal fortolkes strengt. Kommissionen har i denne forbindelse henvist til punkt 67 i Andrea Bonomis rapport og anført, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 ikke finder anvendelse i sager indbragt af den bidragspligtige for myndighederne i den stat, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted. Dette kan ganske vist undertiden føre til en situation, hvor den lov, der skal finde anvendelse, er en anden end den, der lå til grund for afgørelsen om underholdsbidraget i en tidligere sag indbragt af den bidragsberettigede. Det er dog Kommissionens opfattelse, at en sådan risiko ligger i selve lovvalgsordningen i Haagerprotokollen af 2007.

26. Den portugisiske regering mener, at artikel 4 i Haagerprotokollen af 2007 fastsætter særlige lovvalgsregler, som har til formål at begunstige visse kategorier af bidragsberettigede. Ved at indbringe en sag for myndigheden i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, kan den bidragsberettigede opnå at få lex fori anvendt som den lov, der skal finde anvendelse på underholdspligten. Derfor skal loven i denne stat – når de faktiske omstændigheder forbliver uændret – også gælde ved vurderingen af underholdspligten i efterfølgende sager. Regeringen har gjort gældende, at den modsatte opfattelse ville føre til en situation, hvor konkurrerende sagsanlæg med henblik på henholdsvis en forhøjelse eller en nedsættelse af underholdsbidragets størrelse ville blive afgjort på grundlag af to forskellige love.

2. Indledende bemærkninger

27. Indledningsvis skal det bemærkes, at det første præjudicielle spørgsmål i det væsentlige ikke vedrører spørgsmålet om, hvorvidt artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 bør finde anvendelse i hovedsagen. Dette er genstanden for rettens andet præjudicielle spørgsmål. Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om anvendelsen af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i en sag ligeledes fører til anvendelse i efterfølgende sager vedrørende samme underholdspligt, og nærmere bestemt i sager indbragt af den bidragspligtige med henblik på at få underholdsbidraget nedsat.

28. Jeg er af den opfattelse, at man ikke ved en ordlydsfortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 kan drage utvetydige konklusioner med henblik på en besvarelse af det første spørgsmål. På baggrund af denne bestemmelse er det klart, at lex fori finder anvendelse i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Denne bestemmelse vedrører imidlertid ikke spørgsmålet om, hvorvidt anvendelsen af lex fori i en sådan sag har virkning i efterfølgende sager vedrørende samme underholdspligt, som anlægges af den bidragspligtige. Jeg mener derfor, at det første præjudicielle spørgsmål skal behandles i lyset af opbygningen af Haagerprotokollen af 2007 og ratio legis bag artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007.

3. Anvendelsen af lex fori på grundlag af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i lyset af andre bestemmelser i denne protokol om lovvalget for underholdspligten

a) Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 som en bestemmelse, der giver den bidragsberettigede en mulighed for at vælge den lov, der skal anvendes på underholdspligten

29. Den portugisiske regerings standpunkt er – i lighed med nogle af de synspunkter, som den forelæggende ret har henvist til – at afvisningen af at anvende den lov, der fandt anvendelse i en tidligere sag i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen, i en efterfølgende sag, ville føre til en begrænsning af den bidragsberettigedes rettigheder, som er fastsat i denne bestemmelse. Dette synspunkt er baseret på den antagelse, at den bidragsberettigede har mulighed for at vælge den lov, der skal anvendes på underholdspligten, ved at indgive en anmodning om underholdsbidrag til myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted.

30. Jeg er imidlertid i tvivl om, hvorvidt dette synspunkt på korrekt vis afspejler den rolle, som artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 spiller i den lovvalgsordning, der er indført ved denne protokol.

31. På baggrund af Haagerprotokollen af 2007 skal den lov, der som hovedregel finder anvendelse på underholdspligten, være loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted (protokollens artikel 3, stk. 1). For visse kategorier af underholdspligt har ophavsmændene til Haagerprotokollen af 2007 imidlertid fastlagt særlige lovvalgsregler. Disse omfatter navnlig underholdsbidrag, som skal betales af forældre til deres børn [artikel 4, stk. 1, litra a), i Haagerprotokollen af 2007].

32. Formålet med lovvalgsreglerne i artikel 4, stk. 2-4, i Haagerprotokollen af 2007 er at fastlægge, hvilken lov der subsidiært kan finde anvendelse på vurderingen af underholdspligt, hvis den bidragsberettigede ikke i henhold til den lov, der som hovedregel skal finde anvendelse på denne forpligtelse, kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige.

33. I sager, hvor artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007 finder anvendelse, er den lov, der generelt finder anvendelse på underholdspligten, i henhold til protokollens artikel 3 loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted. Dernæst forholder det sig således, at hvis den bidragsberettigede ikke i henhold til denne lov kan opnå underholdsbidrag, skal loven i domstolslandet finde anvendelse (artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007) [6]. Endelig bemærkes, at hvis den bidragsberettigede ikke på grundlag af denne lov kan opnå underholdsbidrag, er det loven i den stat, hvor parterne begge har nationalitet, der skal finde anvendelse (protokollens artikel 4, stk. 4).

34. Imidlertid er rækkefølgen af de love, der kan finde anvendelse ved vurderingen af underholdspligten i sager, der er omfattet af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, forskellig. Hvis den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, er det loven i denne stat, der finder anvendelse (lex fori). Hvis den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige ifølge lex fori, er det subsidiært lovgivningen i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, der skal finde anvendelse.

6 – Først og fremmest foreligger denne mulighed kun, bortset fra tilfælde, hvor det sædvanlige opholdssted for den bidragspligtige ændres, hvis loven i domstolslandet ikke er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted. Jf. mit forslag til afgørelse af 30.1.2018, KP (C-83/17, EU:C:2018:46, punkt 48 og 49).

35. Dette betyder, at den bidragsberettigede ved at beslutte at indgive en anmodning om underholdsbidrag ved myndigheden i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, kan få indflydelse på, hvilken lov der som hovedregel skal anvendes på vurderingen af underholdspligten. I sager ved myndigheder i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, kan den bidragsberettigede ikke kræve, at loven i den stat, hvor den pågældende har sit sædvanlige opholdssted, skal finde anvendelse (i stedet for lex fori) som den lov, der generelt finder anvendelse på vurderingen af underholdspligten. Denne lov kan kun finde anvendelse efterfølgende, hvis den bidragsberettigede ikke i medfør af lex fori kan opnå underholdsbidrag fra den bidragspligtige. Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 vedrører derfor ikke fastsættelse af, hvilken lov der skal finde anvendelse, i en snæver betydning af dette begreb. Der er snarere tale om en indirekte udpegelse af loven eller – med henvisning til den formulering, som Domstolen har anvendt i sin retspraksis i en lidt anden sammenhæng – en de facto udpegelse af loven[7].

36. Idet der tages hensyn til dette særlige forhold ved artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, skal det efter min opfattelse undersøges, om virkningerne af en anvendelse af denne bestemmelse skal sidestilles med et fuldstændigt valg af den lov, der finder anvendelse på underholdspligten, der i princippet har virkninger i alle sager vedrørende en bestemt underholdspligt.

b) Virkningerne af at anvende lex fori i en sag, der er indbragt af den bidragsberettigede

37. Det bemærkes, at i henhold til Haagerprotokollen af 2007 har parterne mulighed for at opnå en »fastfrysning« af spørgsmålet om, hvilken lov der skal anvendes på underholdspligten, ved at foretage et lovvalg i henhold til artikel 8, stk. 1, i Haagerprotokollen af 2007. Det lovvalg, der foretages i henhold til denne bestemmelse, har i princippet virkning i alle sager vedrørende den pågældende underholdspligt.

38. Den forelæggende rets tvivl kan således sammenfattes til følgende spørgsmål: Skal den bidragsberettigedes mulighed for at udpege den lov, der skal finde anvendelse, ved at indbringe sagen for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, sidestilles med virkningerne af parternes lovvalg på grundlag af artikel 8 i Haagerprotokollen af 2007?

39. I henhold til artikel 8 i Haagerprotokollen af 2007 kan parterne udpege én af flere love. I henhold til protokollens artikel 8, litra b), kan dette valg navnlig bestå i at udpege loven i den stat, på hvis område en af parterne har sit sædvanlige opholdssted på tidspunktet for udpegelsen, som den lov, der skal finde anvendelse. Særligt er det loven i den stat, på hvis område en af parterne har sit sædvanlige opholdssted, der skal anvendes som den udpegede lov, i alle sager vedrørende underholdspligt, uanset om myndigheden i den pågældende stat følger særlige procedurer.

40. Derimod bygger artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 på en anden antagelse. Bestemmelsen vedrører alene anvendelse af lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. I modsætning til det lovvalg, der træffes på grundlag af artikel 8 i Haagerprotokollen fra 2007, er formålet med protokollens artikel 4, stk. 3, derfor ikke at »fastfryse«, hvilken lov der skal finde anvendelse på en bestemt underholdspligt, således at den finder anvendelse som gældende ret i alle sager vedrørende den pågældende underholdspligt.

7 – I sin dom af 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, præmis 47), præciserede Domstolen, at ved at vælge den lov, der gælder for en kontraktlig forpligtelse på grundlag af artikel 4, stk. 3, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17.6.2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6), er det i visse tilfælde muligt »de facto [at] vælge den lov«, som en forpligtelse uden for kontrakt skal underlægges. Domstolen henviste på denne måde til sondringen i juridisk litteratur mellem direkte og indirekte lovvalg (J. Basedow, The Law of Open Societies – Private Ordering and Public Regulation of International Relations, Recueil des cours de l'Académie de la Haye, vol. 360, 2013, s. 239 ff.), undertiden benævnt indirekte virkninger på lovvalget (M. Pazdan, *Kolizyjnoprawny wybór prawa a inne przejawy autonomii woli w prawie prywatnym międzynarodowym*, i: A. Matlak, S. Stanisławkska-Koc (red.), *Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Janoszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi*, Warszawa, Wolters Kluwer Polska 2013, s. 782 ff.)

41. Der kan endvidere i Haagerprotokollen af 2007 klart skelnes mellem virkningerne af et lovvalg truffet på grundlag af protokollens artikel 8 og et lovvalg truffet i henhold til protokollens artikel 7. Den sidstnævnte bestemmelse giver mulighed for at udpege lex fori i forbindelse med en bestemt sag. Det lovvalg, der træffes i henhold til denne bestemmelse, har således ikke virkning i efterfølgende sager vedrørende samme underholdspligt.

42. Ophavsmændene til protokollen var således af den opfattelse, at et lovvalg i forbindelse med en bestemt sag undertiden kan være af interesse for parterne i sagen om underholdspligt, selv om hver af dem derefter i princippet kan anlægge en ny sag, hvori dette lovvalg ikke længere vil være relevant. På baggrund af Haagerprotokollen af 2007 kan muligheden for, at forskellige love kan anvendes i de efterfølgende sager mellem de samme parter, således ikke udelukkes. En sådan løsning synes at ligge i selve den lovvalgsordning, der er indført ved denne protokol.

43. Jeg er derfor af den opfattelse, at virkningerne af anvendelsen af lex fori på grundlag af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, ikke er identiske med virkningerne af lovvalget på grundlag af nævnte protokols artikel 8. Virkningerne af anvendelsen af lex fori i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 har visse ligheder med virkningerne af et lovvalg i forbindelse med en bestemt sag på grundlag af artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007. Anvendelse i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 af loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, i sager indbragt af den bidragsberettigede, betyder derfor ikke nødvendigvis, at den samme lov skal anvendes i efterfølgende sager indbragt af den bidragspligtige.

c) Begrænsninger af virkningerne ved lovvalg i henhold til Haagerprotokollen af 2007

44. Det synspunkt, at anvendelsen af lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede ikke har virkning i en efterfølgende sag indbragt af den bidragspligtige, støttes endvidere af den omstændighed, at der foreligger visse begrænsninger med hensyn til lovvalg, der foretages på grundlag af artikel 8 i Haagerprotokollen fra 2007, som ikke findes i forbindelse med lovvalg i henhold til protokollens artikel 7.

45. For det første kan et lovvalg i henhold til artikel 8, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 ikke foretages i forbindelse med underholdsbidrag til en person under 18 år[8].

46. Sådanne begrænsninger vedrørende formaliteten af lovvalget er ikke foreskrevet i artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007. I punkt 111 i Andrea Bonomis rapport forklares dette ved den omstændighed, at de risici for parterne i sagen om underholdspligt, der er forbundet med det lovvalg, der træffes med henblik på en bestemt sag, er mindre end i tilfælde af lovvalg i henhold til protokollens artikel 8, som har varig virkning i alle sager, der vedrører samme underholdspligt. Det betyder, at selv om man ikke har nået en alder af 18 år, kan man – sammen med den bidragspligtige – udpege den lov, der skal anvendes i forbindelse med en bestemt sag på grundlag af artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007.

47. Lignende begrænsning vedrørende lovligheden af et indirekte lovvalg, der foretages, ved at den bidragsberettigede indbringer en sag for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, er heller ikke udtrykkeligt fastsat i artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007. Denne bestemmelse vedrører bl.a. sager vedrørende underholdsbidrag, som skal betales af

8 – Det er korrekt, at hovedsagen er blevet indledt i 2015, mens den bidragsberettigede i hovedsagen er født i 1996. Det betyder, at den bidragsberettigede var fyldt 18 år inden hovedsagen blev indledt. Det er dog ikke klart, hvorvidt den bidragsberettigede havde nået denne alder på tidspunktet for indledningen af den sag, der førte til afgørelsen af 10.10.2014. Dette er imidlertid ikke afgørende for bedømmelsen af det første præjudicielle spørgsmål. Domstolens fortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i denne sag vil også finde anvendelse på situationer med andre faktiske omstændigheder end dem, der foreligger i hovedsagen.

forældre til deres børn [artikel 4, stk. 1, litra a), i Haagerprotokollen af 2007]. Dette gælder følgelig også for underholdsbidrag til personer under 18 år. Dette er således personer, der ikke kan udpege, hvilken lov der skal anvendes, i henhold til artikel 8, stk. 1, i Haagerprotokollen af 2007, som følge af den begrænsning, der er fastsat i protokollens artikel 8, stk. 3.

48. Jeg er endvidere af den opfattelse, at den lov, som skal anvendes i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, kun finder anvendelse i den specifikke sag, der blev indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Den modsatte løsning – at anvendelsen af loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, også har betydning i en efterfølgende sag indbragt af den bidragspligtige – ville muliggøre omgåelse af forbuddet i artikel 8, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i de tilfælde, hvor den bidragsberettigede er under 18 år[9].

49. For det andet følger det af artikel 8, stk. 5, i Haagerprotokollen af 2007, at medmindre parterne på tidspunktet for lovvalget var fuldt informeret om og klar over konsekvenserne af deres valg, finder den af parterne valgte lov ikke anvendelse, når anvendelsen af pågældende lov ville føre til klart uretfærdige eller urimelige konsekvenser for en af parterne. En sådan begrænsning er ikke fastsat i artikel 7 Haagerprotokollen af 2007.

50. Tilsvarende underlægger artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 ikke anvendelsen af loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, de virkninger, som loven i den stat har for parterne i sagen om underholdspligt. Dette betyder – som det tydeligt er forklaret i punkt 66 i Andrea Bonomis rapport – at lex fori finder anvendelse i en sag, der er indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, selv om denne lov er mindre fordelagtig for den bidragsberettigede end loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted. Den omstændighed, at der ikke i artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 findes en løsning, der svarer til protokollens artikel 8, stk. 5, kan forklares ved, at udpegelsen af lex fori som den lov, der finder anvendelse på underholdspligten, ikke er af varig karakter.

51. Jeg mener derfor, at de ovenfor beskrevne forskelle mellem artikel 8 og artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 støtter det synspunkt, at anvendelsen af lex fori i henhold til sidstnævnte bestemmelse i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, ikke betyder, at denne lov også bør finde anvendelse i en efterfølgende sag indbragt af den bidragspligtige.

52. Selv om de konklusioner, der følger af den systematiske fortolkning af Haagerprotokollen af 2007, forekommer mig at være utvetydige, vil jeg nedenfor gennemgå ratio legis bag protokollens artikel 4, stk. 3.

9 – Jeg har behandlet dette emne i mit forslag til afgørelse KP (C-83/17, EU:C:2018:46, fodnote 23).

4. Ratio legis for anvendelsen af lex fori i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007

53. I lyset af de forklaringer, der findes i punkt 66 i Andrea Bonomis rapport, er den afgørende begrundelse for, hvorfor artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 kræver anvendelse af lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanligt opholdssted, ønsket om at undgå en situation, hvor den myndighed, der behandler en sag om underholdspligt, skal anvende udenlandsk lovgivning. Dette ville være tidskrævende og medføre unødvendige omkostninger [10].

54. I denne forbindelse vil jeg gerne henlede opmærksomheden på en særegenhed ved den sag, i tilknytning til hvilken den forelæggende ret har anmodet om præjudiciel afgørelse. Hovedsagen er nemlig indbragt af den bidragspligtige mod den bidragsberettigede for en ret i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted (en østrigsk ret).

55. En sagsøgers mulighed for at anlægge sag ved retterne i en stat, der på en eller anden måde er forbundet med den sagsøgte person, er bredt anerkendt i de internationale civile retsplejeregler. Dette kan særligt omfatte sagsøgtes sædvanlige opholdssted. Denne løsning afspejler princippet om actor sequitur forum rei [11].

56. Undertiden fastsætter kompetencereglerne undtagelser fra denne regel. Disse har imidlertid en ekstraordinær karakter. Dette er f.eks. tilfældet i forhold til forordning nr. 4/2009, der tillader den bidragsberettigede at indlede sagen mod den bidragspligtige ved retten på det sted, hvor den bidragsberettigede har sin sædvanlige bopæl. Forordning nr. 4/2009 indeholder derimod ikke lignende regler, som ville tillade den bidragspligtige at indlede en sag mod den bidragsberettigede ved retten på det sted, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Dette udspringer af den antagelse, at den bidragsberettigede er den »svage part«, som kræver yderligere beskyttelse i forhold til jurisdiktionen.

57. Dette betyder, at under omstændigheder som de foreliggende verserer hovedsagen ved en ret, som i princippet ikke er kompetent til at behandle tvister om underholdsbidrag anlagt af den bidragspligtige mod den bidragsberettigede. Ud fra ordlyden af det andet præjudicielle spørgsmål kan jeg imidlertid konkludere, at retten i første instans har fastslået, at den har kompetence til at behandle sagen, fordi den bidragsberettigede har givet møde i retten uden at bestride dens kompetence. Artikel 5 i forordning nr. 4/2009 fastsætter en mulighed for, at en ret, der i princippet ikke har kompetence til at behandle sagen om underholdsbidrag, kan have kompetence som følge af, at den bidragsberettigede har givet møde. Der er endvidere henvist til denne bestemmelse i det andet præjudicielle spørgsmål.

58. Hvis den bidragsberettigede – under omstændigheder som i den foreliggende sag – havde bestridt retten i første instans' kompetence i hovedsagen, ville den ret formentlig have fastslået, at den ikke havde kompetence til at behandle den pågældende sag. Følgelig ville den bidragspligtige have været nødt til at anlægge sag ved retten på det sted, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted (en italiensk ret). I forhold til den ret ville loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted (østrigsk lovgivning), som lå til grund for afgørelsen om underholdsbidrag af 10. oktober 2014, ikke være lex fori, men udenlandsk lovgivning.

10 – Jf. også L. Walker, Maintenance and Child Support in Private International Law, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, s. 83. Dette er følgelig en anden løsning end den, der er valgt i artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007. I henhold til den bestemmelse har lex fori en sekundær betydning. I henhold til artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007 finder lex fori kun anvendelse, hvis den bidragsberettigede ikke kan opnå underholdsbidrag i medfør af den lov, der generelt finder anvendelse på underholdspligten, nemlig loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted. Den tager således ikke sigte på at fremskynde proceduren og reducere omkostningerne, da det normalt er loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, der skal finde anvendelse. Dette er naturligvis ikke nødvendigvis loven i den stat, hvor den myndighed, der skal træffe afgørelse, har sit sæde. I disse tilfælde finder artikel 4, stk. 2, i Haagerprotokollen af 2007 i princippet ikke anvendelse. Jf. mit forslag til afgørelse KP (C-83/17, EU:C:2018:46, punkt 48 og 49).

11 – V. Lazić, Procedural Justice for »Weaker Parties« in Cross-Border Litigation under the EU Regulatory Scheme, Utrecht Law Review 2014, vol. 10, hæfte 4, s. 105, fodnote 38.

59. Den omstændighed, at østrigske retter vil anvende østrigsk lovgivning i hovedsagen, kan derfor ikke støtte en besvarelse af det første præjudicielle spørgsmål, hvorefter anvendelsen af lex fori på grundlag af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i sager indbragt af den bidragsberettigede betyder, at denne lov også skal finde anvendelse i sager, som efterfølgende anlægges af den bidragspligtige.

60. Det er ganske vist korrekt, at hovedsagen verserer for en ret på det sted, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted (»en østrigsk ret«), i forhold til hvilken den lov, der lå til grund for den tidligere afgørelse om tildeling af underholdsbidrag, er lex fori.

61. Det samme ville ikke gøre sig gældende i en situation, hvor den bidragspligtige indgav en begæring om nedsættelse af underholdsbidraget til den ret, der i princippet havde kompetence til at træffe afgørelse om denne begæring (retten i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted). I en sådan situation ville det være loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, og som lå til grund for afgørelsen om underholdspligt af 10. oktober 2014, som skulle finde anvendelse i modsætning til den antagelse, som ligger til grund for protokollens artikel 4, stk. 3. Dette ville ikke være lex fori.

62. Derfor – og i lyset af ratio legis bag artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 – betyder anvendelsen af lex fori i henhold til denne bestemmelse i en sag indbragt af den bidragsberettigede for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, ikke, at denne lov skal anvendes i efterfølgende sager anlagt af den bidragspligtige.

5. Anvendelsen af forskellige love i forbindelse med sager, der tager sigte på at forhøje og nedsætte størrelsen af underholdsbidraget

63. Jeg forstår det argument, som den portugisiske regering har fremført, hvorefter en bekræftende besvarelse af det første spørgsmål kan føre til en situation, hvor sager med konkurrerende krav om henholdsvis en forhøjelse eller en nedsættelse af underholdsbidragets størrelse vil blive afgjort på grundlag af to forskellige lovgivninger.

64. Jeg er imidlertid på dette punkt enig med Kommissionen, når den påpeger, at en sådan mulighed følger af selve den lovvalgsordning, der er indført ved Haagerprotokollen af 2007. I punkt 42 i dette forslag til afgørelse har jeg endvidere anført, at muligheden for, at der anvendes forskellige love på underholdspligten i efterfølgende sager mellem samme parter, er en naturlig konsekvens af lovvalget i en bestemt sag i henhold til artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007.

65. Jeg er derfor af den opfattelse, at behovet for at anvende forskellige love i efterfølgende sager vedrørende samme underholdspligt ikke støtter en afvigelse fra den systematiske og teleologiske fortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, hvorefter virkningerne af anvendelsen af lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, er begrænset til disse sager.

66. I lyset af det ovenstående foreslår jeg Domstolen at besvare det første spørgsmål således: Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 skal fortolkes således, at en afgørelse om underholdsbidrag i henhold til lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede mod den bidragspligtige for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, ikke medfører, at loven i denne stat skal finde anvendelse i efterfølgende sager, som anlægges af den bidragspligtige mod den bidragsberettigede med henblik på nedsættelse af underholdsbidragets størrelse.

B. Det andet spørgsmål

67. Det andet spørgsmål er blevet forelagt for det tilfælde, at Domstolen finder, at det under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede ikke er tilstrækkeligt for anvendelsen af loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, at der tidligere er truffet afgørelse om underholdsbidraget på grundlag af denne lov. Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om den omstændighed, at den bidragsberettigede har givet møde for en myndighed, der i princippet ikke er kompetent til at træffe afgørelse i en tvist om underholdsbidrag, kan sidestilles med, at »den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted« som omhandlet i artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007. Dette ville betyde, at loven i den stat, hvor den bidragsberettigede har sit sædvanlige opholdssted, ville finde anvendelse i hovedsagen som lex fori.

68. I denne forbindelse har den forelæggende ret bemærket, at i en situation, hvor den bidragspligtige anmoder om underholdsbidrag ved myndigheden på det sted, hvor den pågældende har sit sædvanlige opholdssted, kan den bidragsberettigede bestride denne myndigheds kompetence [12]. Den forelæggende ret har rejst spørgsmålet, om det ikke ville være hensigtsmæssigt at antage, at en bidragsberettiget person, som giver møde for retten og ikke bestrider dens kompetence, i det væsentlige »[indbringer] sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted« som omhandlet i artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007.

69. Alexander Mölk og Kommissionen har foreslået, at det andet præjudicielle spørgsmål besvares benægtende. Den portugisiske regering er derimod af den opfattelse, at regeringens foreslåede besvarelse af det første præjudicielle spørgsmål afgør besvarelsen af det andet spørgsmål.

70. Med henblik på at besvare det andet præjudicielle spørgsmål er det følgelig nødvendigt at fortolke artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 med henblik på at fastslå, om denne bestemmelse finder anvendelse i hovedsagen.

1. Anvendelsen af lex fori i sager indbragt af den bidragspligtige i lyset af en ordlydsfortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 og en systematisk fortolkning af denne protokol

71. Der erindres om, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 finder anvendelse i relation til en begrænset kategori af underholdsforpligtelser og da alene i tilfælde af en bestemt type sager. Bestemmelsen finder bl.a. anvendelse på forældres underholdspligt over for deres børn [artikel 4, stk. 1, litra a), i Haagerprotokollen af 2007]. Endvidere finder den ikke anvendes i alle sager, der vedrører underholdsbidrag fra forældre til børn. Bestemmelsen gælder kun, »hvis den bidragsberettigede har indbragt sagen for den kompetente myndighed i den stat, på hvis område den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted«.

72. Jeg er ikke i tvivl om, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 har karakter af en undtagelsesbestemmelse. Den skal afgjort ikke fortolkes udvidende. Der er intet, der tyder på, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 også skal finde anvendelse i en situation, hvor den bidragspligtige indbringer en sag for en myndighed på den pågældende sædvanlige opholdssted. Det ville betyde, at bestemmelsen ville finde anvendelse i alle sager ved myndigheden på den bidragspligtiges sædvanlige opholdssted.

12 – Jf. også punkt 54-58 i dette forslag til afgørelse.

73. Hertil kommer, at artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 fastsætter anvendelsesområdet herfor ved hjælp af formuleringer, der er knyttet til særlige proceduremæssige omstændigheder. Dette er situationer, hvor den bidragsberettigede indbringer sagen for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. En sådan ordlyd findes imidlertid ikke i f.eks. artikel 4, stk. 2 og 4, i Haagerprotokollen af 2007.

74. Ophavsmændene til Haagerprotokollen af 2007 gav således protokollens artikel 4, stk. 3, en særlig ordlyd ved at give mulighed for dens anvendelse under særlige proceduremæssige omstændigheder, der står i skarp kontrast til de øvrige bestemmelser i protokollens artikel 4. I betragtning af den særlige karakter af artikel 4, stk. 3, mener jeg ikke, at den skal fortolkes bredt, således at den også skulle kunne finde anvendelse i sager anlagt af den bidragspligtige. En anden opfattelse ville i nogle tilfælde kunne føre til anvendelse af bestemmelserne i artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i sager, hvor protokollens artikel 4, stk. 2, burde finde anvendelse.

75. Jeg er derfor af den opfattelse, at de konklusioner, der kan drages ud fra en ordlydsfortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, og den systematiske fortolkning af denne protokol udtrykkeligt synes at udelukke muligheden for at anvende lex fori i sager indbragt af den bidragspligtige mod den bidragsberettigede for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted.

2. Anvendelsen af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 i sager indbragt af den bidragspligtige i lyset af denne bestemmelses ratio legis

76. Jeg kan ganske vist se visse fordele ved at anvende lex fori i sager indbragt af den bidragspligtige for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Dette ville undertiden kunne bidrage til at fremskynde proceduren og reducere de omkostninger, der opstår som følge af behovet for at fastslå indholdet af udenlandsk ret, for den myndighed, som skal træffe afgørelse om underholdsbidraget.

77. Imidlertid indebærer den omstændighed, at den bidragspligtige har givet fremmøde i en sag og ikke bestridt rettens kompetence, ikke i sig selv, at den pågældende har givet sit samtykke til anvendelsen af en bestemt lov. I nogle tilfælde kan det være til fordel for den bidragsberettigede, at sagen bliver behandlet af myndigheden på det sted, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. Disse betragtninger betyder dog ikke nødvendigvis, at det er i den bidragsberettigedes interesse at sagen behandles efter loven i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted.

78. Mod synspunktet om, at det er artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007, som skal finde anvendelse i sager indbragt for den myndighed, der har kompetence som følge af, at den bidragsberettigede har givet møde, taler også de forklaringer, der findes i punkt 114 i Andrea Bonomis rapport.

79. I denne rapport præciseres det, at muligheden for at udpege lex fori som den lov, der skal anvendes i forbindelse med en bestemt sag på grundlag af artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007 på den ene side er irrelevant i forbindelse med sager indbragt af den bidragsberettigede (der tilhører en af de kategorier, der er nævnt i protokollens artikel 4, stk. 1) for myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted. I situationer, hvor den bidragsberettigede indbringer en sag for en judiciel myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, finder lex fori anvendelse på underholdspligten på grundlag af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007. På den anden side kan den bidragsberettigede og den bidragspligtige udpege lex fori som den lov, der skal anvendes i forbindelse med en bestemt sag på grundlag af artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007 i situationer, hvor det er den bidragspligtige, der indbringer sagen om underholdsbidrag for myndigheden i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, for så vidt som denne myndighed har kompetence til at behandle sagen.

80. I punkt 57 i dette forslag til afgørelse har jeg allerede redegjort for, at myndighederne i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, kan have kompetence til at påkende en sag anlagt af den bidragspligtige bl.a. som følge af, at den bidragsberettigede har givet møde. Der er således tale om de omstændigheder, som det andet præjudicielle spørgsmål vedrører.

81. I lyset af forklaringerne i punkt 114 i Andrea Bonomis rapport kan parterne i hovedsagen udpege lex fori som den lov, der skal anvendes i forbindelse med en bestemt sag på grundlag af artikel 7 i Haagerprotokollen af 2007. Dette betyder, at protokollens artikel 4, stk. 3, ikke finder anvendelse i sådanne sager. I modsat fald ville udpegelsen af lex fori i forbindelse med en bestemt sag ikke være mulig, eftersom denne lov allerede ville finde anvendelse i henhold til artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007.

82. Sammenfattende finder jeg ingen overbevisende argumenter på grundlag af en teleologisk fortolkning, som kan begrunde en anden løsning end den, der følger af en ordlydsfortolkning og en systemisk fortolkning af artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007. Der er derfor efter min opfattelse intet grundlag for at fastslå, at den bidragsberettigede har indbragt en sag, alene fordi den pågældende har givet møde og ikke bestridt kompetencen for den myndighed, hvor denne procedure finder sted.

83. I lyset af ovenstående bemærkninger foreslår jeg Domstolen at besvare det andet spørgsmål således: Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke finder anvendelse i en situation, hvor den bidragsberettigede giver møde i en sag indbragt af den bidragspligtige for myndigheden i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, på trods af, at denne myndighed har kompetence til at påkende tvisten i henhold til artikel 5 i forordning nr. 4/2009 som følge af, at den bidragsberettigede har givet møde i sagen.

VI. Forslag til afgørelse

84. På baggrund af samtlige ovenstående betragtninger foreslår jeg, at Domstolen besvarer de præjudicielle spørgsmål fra Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) på følgende måde:

»1) Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 23. november 2007 om, hvilken lov der finder anvendelse på underholdspligt, som er knyttet som bilag til Rådets afgørelse 2009/941/EF af 30. november 2009, skal fortolkes således, at en afgørelse om underholdsbidrag i henhold til lex fori i sager indbragt af den bidragsberettigede mod den bidragspligtige for en myndighed i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, ikke medfører, at loven i denne stat skal finde anvendelse i efterfølgende sager, som anlægges af den bidragspligtige mod den bidragsberettigede med henblik på nedsættelse af underholdsbidragets størrelse.

2) Artikel 4, stk. 3, i Haagerprotokollen af 2007 skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke finder anvendelse i en situation, hvor den bidragsberettigede giver møde i en sag indbragt af den bidragspligtige for myndigheden i den stat, hvor den bidragspligtige har sit sædvanlige opholdssted, på trods af, at denne myndighed har kompetence til at påkende tvisten i henhold til artikel 5 i Rådets forordning (EF) nr. 4/2009 af 18. december 2008 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og samarbejde vedrørende underholdspligt som følge af, at den bidragsberettigede har givet møde i sagen.«